

**Vlada Crne Gore
Kabinet predsjednika
Kancelarija za evropske integracije**

**INFORMACIJA
O PROGRAMIMA PODRŠKE EVROPSKE UNIJE CRNOJ GORI ZA 2019. GODINU**

Podgorica, decembar 2019. godine

Sadržaj

Sadržaj.....	1
Rezime.....	2
1.1. I komponenta – Podrška tranziciji i izgradnji institucija.....	3
1.2. II komponenta – Prekogranična saradnja.....	3
1.3. III komponenta – Regionalni razvoj.....	3
1.4. IV komponenta – Razvoj ljudskih resursa.....	4
1.5. V komponenta – Poljoprivreda i ruralni razvoj	4
2. IPA II (2014-2020).....	4
2.1. Godišnji akcioni programi Ipe	5
2.2. Programi Unije.....	10
2.3. IPARD II.....	11
2.4. Instrument za civilno društvo i Program za medije.....	11
2.5. Višekorisnički programi Ipe.....	12
2.6. Instrument za evropsku integraciju.....	12
2.7. Zapadnobalkanski investicioni okvir	13
3. Programi regionalne i teritorijalne saradnje.....	15
4. Makro-regionalne strategije EU	18
4.1. Strategija Evropske unije za Jadransko-jonski region i strateški projekat <i>Jedinica za podršku upravljanju Strategijom Evropske unije za jadransko-jonski region - Facility Point</i>	18
4.2. Strategija Evropske unije za Dunavski region	18
5. IPA III (2021-2027)	19

Rezime

Tokom 2019. godine nastavljeno je sa sprovođenjem preostalih projekata iz Instrumenta pretpristupne podrške 2007-2013 (IPA I). Dodatno, radilo se i na pripremi i sprovođenju projekata obuhvaćenih perspektivom 2014-2020 (IPA II).

U cilju praćenja sprovođenja projekata iz obje finansijske perspektive, održana su dva sastanka Sektorskog nadglednog odbora i to 19. juna i 20. novembra 2019. godine, dok je sastanak Nadglednog odbora Ipe održan 6. decembra 2019. godine. Održano je dvanaest sastanaka nadglednih odbora za sprovođenje prekograničnih i transnacionalnih programa.

Kada je u pitanju pravni osnov za sprovođenje programa, tokom 2019. godine potpisano je pet finansijskih sporazuma, kako slijedi:

- Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2018. godinu, 2. decembra 2019. godine;
- Finansijski sporazum za program prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija za 2018. godinu, 13. novembra 2019. godine;
- Finansijski sporazum za program prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo za 2018. godinu, 11. novembra 2019. godine;
- Finansijski sporazum za program prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina – Crna Gora za 2018. godinu, 25. novembra 2019. godine.

Kada je riječ o podršci regionalnim projektima, Evropska komisija je usvojila Višekorisnički program Ipe 2019, za koji je opredijeljeno 578,5 miliona eura, dok je u toku finalizacija Višekorisničkog programa Ipe 2020. Pored toga, u okviru Zapadnobalkanskog investicionog okvira, tokom 2019. godine nastavljeno je ili započeto sprovođenje četrnaest nacionalnih projekata tehničke podrške pripremi projektne dokumentacije koji se finansiraju sredstvima za koje je EU opredijelila 21,59 miliona eura. Početo je ili nastavljeno sprovođenje tri investiciona granta za koja je doprinos EU 50,1 milion eura.

U okviru programa evropske teritorijalne saradnje, do sada je ugovoreno 117 projekata sa učešćem crnogorskih organizacija i institucija, 85 u okviru trilateralnih i transnacionalnih programa, vrijednosti oko 148 miliona eura, od čega za crnogorske partnere 24 miliona eura, i 32 projekta u okviru bilateralnih programa, ukupne vrijednosti 11,2 miliona eura. U 2019. godini su odobreni projekti u okviru poziva Mediteranskog i Jadransko-jonskog transnacionalnog programa, te Interreg IPA programa prekogranične saradnje programa Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora i Italija – Albanija – Crna Gora, kao i projekti u okviru bilateralnog programa s Bosnom i Hercegovinom. Takođe, objavljeni su pozivi za dostavljanje predloga projekata u okviru bilateralnih programa Crna Gora – Albanija, Crna Gora – Kosovo i Srbija – Crna Gora, te Jadransko-jonskog, Mediteranskog, Dunavskog transnacionalnog programa i Interreg IPA CBC programa Italija – Albanija – Crna Gora.

Dodatno, tokom 2019. godine dobijene su prve informacije od Evropske komisije (EK) o finansijskoj podršci EU tokom perioda 2021-2027 (IPA III). U skladu sa najavama EK, prvi nacrti ključnih strateških dokumenata i detaljnija pravila u vezi sa novom finansijskom perspektivom države korisnice Ipe podrške mogu očekivati tokom 2020. godine.

1. IPA I (2007-2013)

1.1. I komponenta – Podrška tranziciji i izgradnji institucija

Tokom 2019. godine nastavljeno je sprovođenje jedinog preostalog projekta iz ove komponente – *Podrška uspostavljanju mreže zaštićenih područja NATURA 2000 (doprinos EU 1,9 miliona eura)* iz programa IPA 2012, koji je završen u aprilu 2019. godine.

1.2. II komponenta – Prekogračna saradnja

U okviru jedinog preostalog aktivnog projekta finansiranog kroz program prekogranične saradnje Albanija – Crna Gora *Izgradnja graničnog prelaza Grabom-Zatrijebačka Cijevna i rekonstrukcija graničnog prelaza Hani Hotit-Božaj*, završen je tehnički prijem graničnog prelaza Hani Hotit-Božaj, dok je u toku postupak dobijanja upotrebne dozvole. Kada je riječ o dijelu projekta koji se odnosi na izgradnju graničnog prelaza Grabom-Zatrijebačka Cijevna, radovi predviđeni projektom su završeni. U toku su radovi na rekonstrukciji puta od Dinoše do graničnog prelaza i povezivanju objekta na elektrodistributivnu mrežu, koji se finansiraju iz kapitalnog budžeta.

1.3. III komponenta – Regionalni razvoj

Operativni program Regionalni razvoj 2012-2013 je zatvoren 31. decembra 2018. godine. Tokom 2019. godine nastavljene su aktivnosti na sprovođenju jedinog preostalog projekta *Unapređenje sistema vodosnabdijevanja i izgradnja sistema za tretman otpadnih voda i kanalizacione mreže u Beranama* (ukupne vrijednosti 9,26 miliona eura). Za njega je, kao izuzeće, prihvatljiv rok za završetak aktivnosti decembar 2019. godine. Naime, s obzirom na to da je u pitanju projekat sa najvećom finansijskom alokacijom u Operativnom programu, u skladu sa procedurama koje su za krupne projekte definisane Smjernicama za zatvaranje programa, sprovođenje projekta je produženo do kraja 2019. godine. Finalni radovi na projektu su u toku i očekuje se da će biti završeni do predviđenog roka.

Finalni izvještaj o implementaciji Operativnog programa Regionalni razvoj 2012-2013 Ministarstvo održivog razvoja i turizma je uputilo Evropskoj komisiji u aprilu 2019. godine, uz obavezu da u vezi sa projektom *Unapređenje sistema vodosnabdijevanja i izgradnja sistema za tretman otpadnih voda i kanalizacione mreže u Beranama* redovno informiše Evropsku komisiju o napretku u sprovođenju.

1.4. IV komponenta – Razvoj ljudskih resursa

Operativni program Razvoj ljudskih resursa 2012-2013 je zatvoren 31. decembra 2018. godine. Tokom I i II kvartala 2019. godine je izvršena provjera prihvatljivih troškova od strane Revizorskog tijela, kao i dodatna provjera od strane Direktorata za finansiranje i ugovaranje sredstava EU Ministarstva finansija, kao ugovornog tijela. Shodno tome, finalna izjava o troškovima je dostavljena Evropskoj komisiji početkom aprila 2019. godine.

1.5. V komponenta – Poljoprivreda i ruralni razvoj

Sredstva u iznosu od 10,5 miliona eura, prvobitno opredijeljena za V komponentu za period 2012-2013, preusmjerena su u I komponentu, kako bi se ojačali kapaciteti i operativnih struktura i krajnjih korisnika za efikasno sprovođenje i korišćenje programa IPARD.

2. IPA II (2014-2020)

Prema Revidiranom indikativnom strategijskom dokumentu za Crnu Goru za Ipu 2014-2020, koji je Evropska komisija usvojila u avgustu 2018. godine, Crnoj Gori je tokom sedmogodišnjeg perioda kroz nacionalne programe Ipe II na raspolaganju 279,1 milion eura. Podrška je usmjerena kroz šest sektora (Demokratija i upravljanje; Vladavina prava i temeljna prava; Životna sredina, klimatske akcije i energetika; Saobraćaj; Konkurentnost, inovacije, poljoprivreda i ruralni razvoj; i Obrazovanje, zapošljavanje i socijalna politika). Dodatno, Crna Gora učestvuje u programima regionalne i teritorijalne saradnje, koji predstavljaju sedmi sektor, za koje je Evropska komisija opredijelila 860 miliona eura za sve države korisnice.

U cilju podrške rješavanju izbjegličke krize koja je pogodila države regiona i Evropu, Evropska komisija je donijela odluku da, počev od programa IPA 2016, opredijeljeni godišnji iznosi Ipe za Crnu Goru budu umanjeni za 10% kao izdvajanje za migracionu krizu.

Tokom 2019. godine intenzivno se radilo na na sprovođenju akcija koje su obuhvaćene programom IPA 2014, budžetskom podrškom za implementaciju Strategije integrisanog upravljanja granicom u okviru programa IPA 2015, kao i Programa Evropske unije i Crne Gore za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu zaštitu 2015-2017. U toku su tenderske procedure za akcije iz programa IPA 2016 i IPA 2017 i do kraja godine očekuje se i potpisivanje prvih ugovora. Finansijski sporazum za program IPA 2018 je potpisan 2. decembra 2019. godine. Na ovaj način su se stvorili uslovi za početak sprovođenje akcija planiranih ovim programom. Takođe, finalizovani su programi IPA 2019 i IPA 2020. Oba programa su odobrena na Odboru Evropske komisije za Ipu tokom trećeg kvartala 2019. godine. Implementacionu odluku kojom se usvaja Godišnji akcioni program za Crnu Goru za 2019. godinu, Evropska komisija je donijela 15. novembra 2019. godine. Za program IPA 2020, donošenje Implementacione odluke se očekuje do

kraja 2019. godine. Evropska komisija će uskoro dostaviti finansijske sporazume za programe IPA 2019 i IPA 2020, čije potpisivanje je planirano tokom 2020. godine.

2.1. Godišnji akcioni programi Ipe

2.1.1. IPA 2014

Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2014. godinu, za akcije koje se sprovode u direktnom upravljanju (za njihovo ugovaranje je zadužena Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori) je potpisan 4. oktobra 2015. godine. Za akcije u indirektnom upravljanju (za njihovo ugovaranje su zaduženi Direktorat za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći Ministarstva finansija i Uprava javnih radova), Finansijski sporazum potpisan je 10. decembra 2015. godine. Vrijednost ovog programa je 39,2 miliona eura, od čega 35,7 miliona eura čine sredstva Ipe. Program obuhvata 17 akcija u 6 sektora, od čega se 6 akcija sprovodi direktnim i 11 akcija indirektnim upravljanjem. Nakon što je u utvrđenom roku – do 10. decembra 2018. godine – potpisano svih 25 ugovora, tj. ugovoreno preko 95% dodijeljenih sredstava, tokom 2019. godine intenzivno se radilo na sprovođenju akcija koje su obuhvaćene ovim programom.

Od zaključenih 25 ugovora, dosad je u potpunosti završeno sprovođenje 9 ugovora, dok se do kraja 2019. godine očekuje završetak još jednog ugovora. Kada je direktno upravljanje u pitanju, završeno je sprovođenje dva ugovora, dok će se sprovođenje ostala četiri ugovora, kojima direktno upravlja Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori, završiti do kraja prvog kvartala 2020. godine.

2.1.2. IPA 2015

Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2015. godinu je potpisan 22. septembra 2016. godine. U okviru ovog programa podržana su dva sektora, a njegova vrijednost, uključujući i horizontalna izdvajanja, iznosi 26,7 miliona eura (od čega je 25,1 milion eura obezbijedeno iz sredstava Ipe).

U sektoru Vladavina prava i temeljna prava nastavljeno je sprovođenje sektorske budžetske podrške za Strategiju integrisanog upravljanja granicom (doprinos EU 20 miliona eura). Crna Gora uspješno koristi sredstva i u prethodnom periodu nastavljeno je sprovođenje planiranih aktivnosti kako bi se ispunili dogovoreni indikatori. U 100% iznosu su iskorišćena sredstva prve (fiksne) i druge (varijabilne) tranše. Zahtjev za uplatu treće (varijabilne) tranše je podnešen u julu 2019. godine. Evropska komisija je 15. novembra 2019. godine dostavila finalnu procjenu o isplati treće (varijabilne) tranše od oko 3,9 miliona eura, odnosno 97,5% planiranog iznosa, i isplata je izvršena 15. novembra 2019. godine. Sprovođenje akcije *Promocija i zaštita ljudskih prava Roma i drugih ugroženih grupa* (doprinos EU 1 milion eura) je završeno.

Sastavni dio Godišnjeg akcionog programa za 2015. godinu čini Program Evropske unije i Crne Gore za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu zaštitu 2015-2017. Ukupna vrijednost programa je 18 miliona eura (od čega 15,3 miliona eura predstavlja doprinos EU, podijeljen u tri programske godine). Finansijski sporazum za ovaj program je potpisan 12. jula 2018. godine, nakon čega je započelo ugovaranje dodijeljenih sredstava. Do sada je, od ukupno predviđenog 21 ugovora, zaključeno 12 ugovora čije je sprovođenje u toku. U narednom periodu se očekuje završetak tenderske procedure i potpisivanje preostalih ugovora.

2.1.3. IPA 2016

Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2016. godinu je potpisan 22. decembra 2017. godine. Ukupna vrijednost programa je 37,5 miliona eura, uključujući i horizontalna izdvajanja. Ovim programom su podržane sljedeće akcije:

- U sektoru Životna sredina i klimatske akcije, akcija *Jačanje kapaciteta i aktivnosti vezane za prenošenje i sprovođenje pravne tekovine EU u oblasti zaštite životne sredine* (doprinos EU 16 miliona eura), u okviru koje je planirano 9 ugovora a za njihovo ugovaranje zadužena Uprava javnih radova;
- U sektoru Konkurentnost i inovacije, akcija *Jačanje sektora konkurentnosti i inovacija u Crnoj Gori* (doprinos EU 6,9 miliona eura), u okviru koje je planirano 9 ugovora a za njihovo ugovaranje zadužen Direktor za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći Ministarstva finansija.

Od ukupno 18 ugovora planiranih programom, tokom 2019. godine je potpisan samo jedan ugovor i to u okviru sektora Životna sredina i klimatska akcija.

2.1.4. IPA 2017

Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2017. godinu za direktnu budžetsku podršku sprovođenju Strategije reforme javne uprave (dio II) je potpisan 16. januara 2018. godine, dok je Finansijski sporazum za podršku sektoru saobraćaja (dio I) potpisan 17. decembra 2018. godine.

Ukupna vrijednost akcija predloženih kroz oba dijela programa je 44,6 miliona eura, uključujući i horizontalna izdvajanja. Programom su podržane sljedeće akcije:

- U sektoru Saobraćaja, akcija *Podrška sektoru Saobraćaja u Crnoj Gori* (doprinos EU 9,6 miliona eura), u okviru koje je planirano 7 ugovora za čije sprovođenje je zadužena Uprava javnih radova. Priprema tenderske dokumentacije je u toku;
- U sektoru Demokratija i upravljanje, odobrena je dodjela sektorske budžetske podrške za implementaciju Strategije reforme javne uprave u ukupnom iznosu od 15 miliona eura. Prva (fiksna) tranša je uplaćena 28. novembra 2018. godine u iznosu

od 4 miliona eura. Zahtjev za uplatu druge (varijabilne) tranše je dostavljen Evropskoj komisiji u julu 2019. godine. Nakon analize dostavljene dokumentacije i procjene ispunjenosti indikatora, Evropska komisija je 28. novembra 2019. godine izvršila uplatu varijabilne tranše u iznosu od 2,07 milion eura.

2.1.5. IPA 2018

Finansijski sporazum za Godišnji akcioni program za Crnu Goru za 2018. godinu je potpisan 2. decembra 2019. godine. Ukupna vrijednost programa je 44,2 miliona eura, uključujući i horizontalna izdvajanja. Programom su podržani sljedeći sektori i akcije:

- Vladavina prava i temeljna prava u ukupnom iznosu od 13,5 miliona eura, kroz akciju *Podrška sektoru Vladavine prava i temeljnih prava*;
- Poljoprivreda i ruralni razvoj u ukupnom iznosu od 9,5 miliona eura, kroz akciju *Podrška sektoru poljoprivrede i ruralnog razvoja u Crnoj Gori*;
- Obrazovanje, zapošljavanje i socijalna politika, kroz akciju *Jačanje kvaliteta i pristupa zdravstvenim i socijalnim uslugama* vrijednosti 8 miliona eura koje su Crnoj Gori dodijeljene kao nagrada za ostvareni učinak u korišćenju pretprijetne podrške, ali i za ukupnog napretka u pretprijetnim pregovorima.

Priprema projektne i tenderske dokumentacije za ugovore predviđene ovim programom je intenzivirana tokom 2019. godine.

2.1.5. IPA 2019

Tokom 2019. godine intenzivno se radilo na pripremi akcija odnosno godišnjih akcionih programa IPA 2019 i IPA 2020. Tim povodom je u martu 2019. godine u Crnoj Gori boravila programska misija predstavnika Generalnog direktorata Evropske komisije za susjedstvo i pregovore o proširenju, kada je održan niz koordinativnih sastanaka s predstavnicima resornih institucija, ugovornih tijela i Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori u vezi sa definisanjem dalje dinamike programiranja ova dva programa.

Odbor Evropske komisije za Ipu je odobrio Godišnji akcioni program za Crnu Goru za 2019. godinu u oktobru 2019. godine, dok je program zvanično usvojen Implementacionom odlukom Evropske komisije 15. novembra 2019. godine. Potpisivanje Finansijskog sporazuma će uslijediti tokom 2020. godine. Ukupna vrijednost programa je 38 miliona eura, uključujući i horizontalna izdvajanja, a podržani su sljedeći sektori:

- Životna sredina i klimatska akcija, u ukupnoj vrijednosti od 14,8 miliona eura;
- Saobraćaj, u ukupnoj vrijednosti od 13,5 miliona eura.

U okviru sektora Životna sredina i klimatska akcija, podržana je jedna akcija koja ima za cilj podršku implementaciji pravne tekovine Evropske unije, u skladu s planom sprovođenja Nacionalne strategije za transpoziciju, implementaciju i primjenu pravne

tekovine EU u oblasti životne sredine i klimatskih promjena 2016-2020. Odobrena su i infrastrukturna ulaganja u nova postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacione mreže u Rožajama i Kolašinu i nove kanalizacione mreže u Mojkovcu.

U sektoru Saobraćaj, podržana je akcija koja ima za cilj poboljšanje učinkovitosti saobraćajnog sistema i jačanje kapaciteta za usklađivanje s pravnom tekovinom EU i pripremu projekata. U dijelu koji se odnosi na infrastrukturu, odobrena je rekonstrukcija dionice željezničke pruge Podgorica-Golubovci.

2.1.6. IPA 2020

Odbor Evropske komisije za Ipu je odobrio Godišnji akcioni program za Crnu Goru za 2019. godinu u novembru 2019. godine, dok se usvajanje Implementacione odluke Evropske komisije očekuje do kraja 2019. godine. Potpisivanje Finansijskog sporazuma će uslijediti tokom 2020. godine. Ukupna vrijednost programa je 31,85 miliona eura, uključujući i horizontalna izdvajanja, a podržani su sljedeći sektori:

- Konkurentnost i inovacije, u ukupnoj vrijednosti od 4,35 miliona eura;
- Obrazovanje, zapošljavanje i socijalna politika, u ukupnoj vrijednosti od 10,85 miliona eura;
- Vladavina prava i temeljna prava, u ukupnoj vrijednosti od 2,5 miliona eura;

Aktivnosti u okviru sektora Konkurentnost i inovacije će biti usmjerene na unapređenje konkurentnosti privatnog sektora i konkurentnosti industrije sa fokusom na razvoj malih i srednjih preduzeća (MSP); podršku preduzetništva žena i mladih; povećanje stepena inovacija u oblasti privatnog sektora sa fokusom na MSP i unapređenje administrativnih kapaciteta i stepena povezanosti sa pravnom tekovinom EU u oblasti konkurentnosti i inovacija.

Podrška za sektor Vladavina prava i temeljna prava je namijenjena za treću fazu projekta *Podrška EU vladavini prava u Crnoj Gori* (EUROL III). Predloženi modalitet sprovođenja je grant državam članicama EU, što znači pružanje podrške institucijama u ovom sektoru, uglavnom u vidu savjetodavnih misija iz država članica EU.

U okviru sektora Obrazovanje, zapošljavanje i socijalna politika biće podržano povećanje zaposlenosti dugoročno nezaposlenih lica, sa posebnom pažnjom usmjerenom na ugrožene grupe. Takođe, ojačaće se kapaciteti za sprovođenje sektorskog pristupa, kao i smanjiti neusklađenost između ponude obrazovnih profila i potreba tržišta rada.

2.1.7. Horizontalna izdvajanja

Sastavni dio godišnjih programa predstavljaju i izdvajanja za sljedeće horizontalne akcije:

- Instrument za civilno društvo, za koji je za period 2014-2020 izdvojeno ukupno 14,5 miliona eura;
- Regionalni stambeni program, za koji je u 2014. godini izdvojeno 1,45 miliona eura;
- Instrument pretpristupne podrške za ruralni razvoj (IPARD II) za koji je za period 2014-2020 izdvojeno 39 miliona eura;
- Podrška učešću Crne Gore u programima EU, za koje je za period 2014-2020 izdvojeno 7,7 miliona eura;
- Instrument za evropsku integraciju, za koji je za period 2014-2020 izdvojeno 18,3 miliona eura;
- Izdvajanja za izbjegličku krizu, koja za period 2016-2019 iznose 14,2 miliona eura.

2.1.8. Tvining

Tokom 2019. godine, završeni su sljedeći tvining projekti:

1. *Razvoj kapaciteta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama*, finansiran u okviru programa IPA 2017. Glavni partner na projektu je bio Službenik za informisanje Republike Hrvatske, ugovor je bio vrijedan 250.000 eura, dok je korisnik projekta bila Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama;
2. *Razvoj kapaciteta za koordinacijsku službu protiv prevara (AFCOS)*. Glavni partner na projektu je bila Središnja agencija za finansiranje i ugovaranje Republike Hrvatske, ugovor je bio vrijedan 200.000 eura, dok je korisnik projekta bilo Ministarstvo finansija, odnosno Nezavisna služba za borbu protiv nepravilnosti i prevara;
3. *Jačanje institucionalnih i tehničkih kapaciteta Agencije za zaštitu konkurencije*. Glavni partner na projektu je bila Agencija za zaštitu konkurentnosti Republike Hrvatske, ugovor je bio vrijedan 250.000 eura, dok je korisnik projekta bila Agencija za zaštitu konkurencije Crne Gore;
4. *Podrška Poreskoj upravi*. Glavni partner na projektu je bila Poreska uprava Španije, ugovor je bio vrijedan 1 milion eura, dok je korisnik projekta bila Poreska uprava Crne Gore;
5. *Podrška implementaciji mjera integriteta* Glavni partner na projektu je bila Nacionalna agencija za borbu protiv korupcije Republike Italije (ANAC), ugovor je bio vrijedan 600.000 eura, dok je korisnica projekta bila Agencija za sprečavanje korupcije (ASK).

Sprovođenje sljedećih projekata je nastavljeno tokom 2019. godine:

1. *Podrška upravljanju ljudskim resursima u javnom sektoru*, finansiran u okviru programa IPA 2017. Glavni partneri na projektu su Finski institut za javno upravljanje i Ministarstvo uprave Republike Hrvatske, ugovor je vrijedan 950.000 eura, dok je korisnik projekta Uprava za kadrove, odnosno Upravna inspekcija;
2. *Podrška regulaciji finansijskih usluga*, finansiran u okviru programa IPA 2014. Glavni partneri na projektu su Banka Njemačke, Hrvatska narodna banka, Banka Holandije, Njemačka savezna agencija za nadzor nad finansijskim uslugama (BaFin) i Hrvatska agencija za nadzor finansijskih usluga (HANFA), ugovor je vrijedan 1,41

milion eura, dok su korisnici projekta Ministarstvo finansija i Centralna banka Crne Gore.

2.1.9. Tajeks

Tokom 2019. godine posredstvom Instrumenta za tehničku podršku i razmjenu informacija – Tajeks (TAIEX), za crnogorske korisnike je organizovan ukupno 81 događaj (radionice, ekspertske misije i studijske posjete), uz ekspertsku podršku sljedećih država članica EU:

Tabela 1: pregled broja Tajeks događaja po državama

Država članica	Broj događaja
Hrvatska	29
Slovenija	10
Austrija	7
Italija	5
Belgija	5
Grčka	4
EU institucije	3
Bugarska	2
Letonija	2
Češka	2
Španija	2
Finska	2
Francuska	1
Poljska	1
Portugal	1
Njemačka	1
Malta	1
Švedska	1
Slovačka	1
Ujedinjeno Kraljevstvo	1

Kada su u pitanju oblasti u kojima je pružena podrška, najveći broj događaja je organizovan u okviru sljedećih oblasti: pravda i unutrašnji poslovi, unutrašnje tržište, poljoprivreda i bezbjednost hrane, životna sredina, saobraćaj i telekomunikacije.

2.2. Programi Unije

Programi Evropske unije usmjereni su na ekonomsku, socijalnu i političku integraciju prvenstveno država članica EU, uz mogućnost postepenog uključivanja država kandidata za članstvo. U okviru finansijske perspektive 2014-2020, Crna Gora učestvuje u deset programa Unije: Horizont 2020, Erasmus+, Kreativna Evropa, Cosme, Evropa za

građane, Carine 2020, Evropski program za zapošljavanje i inovacije (EaSI), Fiskalis 2020, Program za rješenja interoperabilnosti i zajedničke okvire za evropsku javnu upravu, privredu i građane – ISA i Program pravde.

Tokom 2019. godine godišnje participacije za učešće u ovim programima uplaćivane su u skladu s dinamikom prispjeha obaveza i dobijenim zahtjevima za uplatu od strane EK, a iz Instrumenta pretprijetne podrške je obezbijedena refundacija dijela troškova participacije.

2.3. IPARD II

Tokom 2019. godine je nastavljeno sa aktivnostima u vezi sa objavljivanjem javnih poziva za mjere definisane Programom razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD II za 2014-2020. Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je radilo na unapređenju efikasnosti procesa, ažuriranjem listi prihvatljivih troškova i revidiranjem Programa IPARD 2014-2020.

Tokom 2019. godine, intenzivno se radilo na ugovaranju i isplati projekata dostavljenih u okviru objavljenih javnih poziva za *Mjeru 1 – Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava* i *Mjeru 3 – Investicije u fizički kapital vezano za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda*. Dodatno, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je objavilo drugi javni poziv za *Mjeru 3*, kojim je na raspolaganju 15,6 miliona eura bespovratne podrške, sa rokom za podnošenje zahtjeva do 20. decembra 2019. godine. Takođe, u septembru 2019. godine Generalnom direktoratu Evropske komisije za poljoprivredu i ruralni razvoj upućen je zahtjev za povjerenje zadataka izvršenja budžeta za *Mjeru 7 – Diversifikacija gazdinstva i razvoj poslovanja*. Osim toga, tokom IV kvartala 2019. godine, pokrenuta je inicijativa ka Generalnom direktoratu Evropske komisije za poljoprivredu i ruralni razvoj za produženje N+3 pravila iz Finansijskog sporazuma za IPARD II, koje se odnosi na vremenski okvir trošenja sredstava opredijeljenih za svaku pojedinačnu budžetsku godinu. Evropska komisija je 12. decembra 2019. godine obavijestila Crnu Goru da je N+3 rok produžen na N+4 za budžetsku alokaciju za 2016. godinu. Na ovaj način će se resornim institucijama i poljoprivrednim proizvođačima omogućiti da maksimalno iskoriste dostupna IPARD sredstva.

2.4. Instrument za civilno društvo i Program za medije

Podrška organizacijama civilnog društva, osim kroz programe prekogranične i transnacionalne saradnje u kojima civilni sektor već uspješno učestvuje, pruža se i kroz Instrument za civilno društvo. Instrumentom direktno upravlja Evropska komisija, posredstvom Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, s planom da, uz kontinuiranu pripremu i jačanje kapaciteta, Crna Gora preuzme samostalno upravljanje ovim instrumentom. Sredstva za Instrument za civilno društvo izdvajaju iz godišnjih akcionih programa za Crnu Goru, u okviru sektora Demokratija i upravljanje.

U periodu 2014-2020, za ovaj instrument za Crnu Goru opredijeljeno je ukupno 17,2 miliona eura. Po godinama, ova sredstva su raspoređena kao što slijedi:

Tabela 2: Raspored sredstava Instrumenta za civilno društvo i programa za medije za Crnu Goru za period 2014 – 2020:

Godišnji program Ipe	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Godišnji iznos opredijeljen za Crnu Goru u milionima eura	2,3	1,3	2,5	1,5	1	4,3	1,6
UKUPNO	17,2						

2.5. Višekorisnički programi Ipe

Akcije koji su podržane kroz program Višekorisničke Ipe direktno priprema i sprovodi Evropska komisija, s ciljem promovisanja regionalne saradnje u skladu s prioritetima koji su definisani Višekorisničkim indikativnim strategijskim dokumentom za period 2014-2020.

Evropska komisija je Odlukom C(2019)5515 od 19. jula 2019. godine usvojila Višekorisnički program Ipe 2019, za koji je opredijeljeno 578,5 miliona eura, dok je u toku priprema programa Višekorisničke Ipe 2020.

Koordinacioni sastanci na kojima se raspravljalo o programiranju Višekorisničke Ipe 2020 (za koji je opredijeljeno 584,4 miliona eura) održani su 13. i 14. juna 2019. godine u Tirani i 24. i 25. oktobra 2019. godine u Briselu. Na sastancima su predstavljeni nacrti akcionih dokumenata, definisana dalja dinamika u radu na njihovoj finalizaciji i predstavljene novine u vezi sa novom finansijskom perspektivom 2021-2027 – Ipom III. Zvanično usvajanje programa je planirano sredinom 2020. godine.

2.6. Instrument za evropsku integraciju

Instrument za evropsku integraciju (IEI) predstavlja horizontalnu akciju u okviru nacionalnog programa Ipe, koja ima za cilj da ojača kapacitete institucija uključenih u proces planiranja, programiranja i implementacije Ipe II, kao i da unaprijedi sektorsku koordinaciju. Takođe, cilj IEI je da blagovremeno i efikasno odgovori na potrebe pregovaračkog procesa i da na nivou sektora omogući kratkoročne intervencije u cilju pripreme Crne Gore za članstvo u EU.

Instrumentom upravlja Upravni odbor kojeg čine predstavnici Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori i Kancelarije za evropske integracije (Kancelarija nacionalnog IPA koordinatora). Upravni odbor je odgovoran za koordinaciju sprovođenja IEL, provjeru kvaliteta i procjenu opravdanosti dostavljenih predloga akcija u skladu s definisanim kriterijumima, kao i za nadgledanje realizacije odobrenih akcija. Tokom 2019. godine održana su tri sastanaka Upravnog odbora IEL. Upravni odbor je do sada odobrio ukupno 42 projekta, ukupne vrijednosti 8,97 miliona eura.

2.7. Zapadnobalkanski investicioni okvir

Tokom 2019. godine nastavljeno je ili započeto sprovođenje četrnaest nacionalnih projekata tehničke podrške pripremi projektne dokumentacije koji se finansiraju sredstvima Zapadnobalkanskog investicionog okvira (ZIO) za koje je EU opredijelila 21,59 miliona eura. Riječ je o sljedećim projektima:

1. *Priprema i revizija Glavnog projekta za rekonstrukciju puta Plužine - Šćepan Polje*, vrijednosti 3,65 miliona eura;
2. *Unapređenje sigurnosti na željezničkoj liniji Bar-Vrbnica (II faza)*, vrijednosti 3 miliona eura;
3. *Priprema studije izvodljivosti za Jadransko-jonski autoput/brzu cestu (zajednički projekat s Albanijom)*, vrijednosti 3,5 miliona eura;
4. *Priprema Idejnog projekta za dionice Jadransko-jonskog gasovoda u Crnoj Gori i Albaniji (zajednički projekat s Albanijom)*, vrijednosti 2,5 miliona eura;
5. *Tehnička podrška projektima vezanim za otpadne vode i vodosnabdijevanje u Crnoj Gori, II faza*, vrijednosti 550 hiljada eura;
6. *Izrada glavnih projekata za zamjenu signalno-sigurnosnih uređaja u pet željezničkih stanica na pruzi Podgorica - Bar*, vrijednosti 1,5 miliona eura;
7. *Izrada Glavnog projekta za rehabilitaciju klizišta Ratac na željezničkoj pruzi Bar - Podgorica*, vrijednosti 1 miliona eura.
8. *Priprema idejnog projekta i procjene društvenog i uticaja na životnu sredinu za dionicu autoputa Smokovac - Tološi - Farmaci*, vrijednosti 2,39 miliona eura;
9. *Priprema idejnog projekata i studije procjene uticaja na životnu sredinu za dionicu autoputa Mateševo – Andrijevića*, vrijednosti 3,1 milion eura;
10. *Priprema idejnog projekta za izgradnju prioritetne poddionice obilaznice oko Budve*, vrijednosti 1,5 miliona eura;
11. *Ažuriranje studije izvodljivosti s pratećom dokumentacijom za autoput Bar – Boljare*, vrijednosti 1,3 miliona eura;
12. *Priprema idejnog projekta za izgradnju prioritetne poddionice obilaznice oko Budve, II faza*, vrijednosti 1,5 miliona eura;
13. *Izgradnja zatvora u Mojkovcu: revizija studije izvodljivosti, priprema idejnog projekta, elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu, glavnog projekta i tenderske dokumentacije*, vrijednosti 1,2 miliona eura;
14. *Priprema nacionalnog plana za razvoj infrastrukture za širokopojasni pristup internetu*, vrijednosti 0,6 miliona eura.

Započeto je ili nastavljeno i sprovođenje tri investiciona granta koji su u okviru ovog instrumenta dodijeljeni Crnoj Gori u kontekstu Berlinskog procesa. Riječ je o investicionim grantovima za sljedeće projekte:

1. *Signalizacija i rekonstrukcija mostova i kosina na željezničkoj pruzi Bar-Vrbnica.* Ukupna vrijednost projekta je 40 miliona eura, od čega bespovratna sredstva EU iznose 20 miliona eura, dok je ostatak od 20 miliona obezbijeđen iz kreditnog zaduženja kod Evropske investicione banke;
2. *Izgradnja dijela Transbalkanskog energetskog koridora u Crnoj Gori.* Ukupna vrijednost projekta je 127 miliona eura, od čega bespovratna sredstva EU iznose 25 miliona eura, dok je ostatak od 102 miliona obezbijeđen iz kreditnog zaduženja kod Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD) i Njemačke razvojne banke (KfW);
3. *Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i glavne kanalizacione mreže u Podgorici.* Ukupna vrijednost projekta je 51 milion eura, od čega bespovratna sredstva bilateralnih donatora ZIO iznose 9 miliona eura, dok je ostatak sredstava obezbijeđen iz kreditnog zaduženja kod Njemačke razvojne banke i nacionalnog kofinansiranja.

U Berlinu je 25. i 26. juna 2019. godine održan XX sastanak Upravnog odbora (UO) ZIO na kome su odobrena dva projektna predloga koje je Crna Gora podnijela u okviru XXI poziva za podršku pripremi projekata:

1. *Priprema nacionalnog plana za razvoj infrastrukture za širokopolasni pristupu internetu,* vrijednosti 0,6 miliona eura;
2. *Priprema sveobuhvatnog glavnog projekta za unapređenje građevinske i elektromehaničke infrastrukture na dionici Golubovci-Bar pruge Bar-Vrbnica,* vrijednosti 3 miliona eura.

Tokom 2019. godine otvoreni su novi pozivi – XXII poziv za podršku pripremi projekata i V poziv za sufinansiranje investicija. Zbog ograničenog budžeta koji je na raspolaganju za nove projektne prijedloge, XXII poziv za podršku pripremi projekata je bio ograničen isključivo na oblast digitalne infrastrukture, tako da do krajnjeg roka koji je bio 6. septembra 2019. godine Crna Gora nije podnijela nijednu projektnu prijavu.

Za V poziv za sufinansiranje investicija su bili prihvatljivi projektni prijedlozi iz oblasti saobraćaja, zaštite životne sredine, energetike, društvenih djelatnosti i digitalne infrastrukture. U okviru ovog poziva dostavljena je jedna projektna prijava – Rekonstrukcija željezničke pruge Vrbnica-Bar. Projekat se odnosi na rekonstrukciju deset čeličnih mostova i gornjeg stroja pruge na dionici Bioče-Podgorica. Ukupan budžet projekta je 38 miliona eura, a predloženo je da EU obezbijedi grant vrijednosti 19 miliona eura, dok će ostatak biti finansiran kreditom Evropske investicione banke. Odluku o ocjeni ove projektne prijave Evropska komisija će donijeti tokom 2020. godine.

U okviru redovnih sastanaka upravljačkih tijela, XXI sastanak UO ZIO će biti održan 16. i 17. decembra 2019. godine u Londonu.

3. Programi regionalne i teritorijalne saradnje

Crna Gora učestvuje u devet programa prekogranične i transnacionalne saradnje u okviru Instrumenta pretpristupne podrške 2014-2020 (IPA II).

Bilateralni programi: Crna Gora – Albanija, Crna Gora – Kosovo i Srbija – Crna Gora se sprovode u okviru indirektnog upravljanja, pri čemu je za prva dva programa Crnoj Gori, odnosno Ministarstvu finansija, povjereno ugovaranje sredstava EU namijenjenih za ove programe. Za program Srbija – Crna Gora, Ugovorno tijelo je Ministarstvo finansija Republike Srbije, dok se program s Bosnom i Hercegovinom sprovodi u direktnom upravljanju gdje je Delegacija Evropske unije u Bosni i Hercegovini Ugovorno tijelo.

U okviru **programa prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija**, od ukupno 8 projekata koji su ugovoreni u okviru Prvog poziva u toku je sprovođenje 7 projekata, dok je jedan projekat završen. Ugovoreni projekti, ukupne vrijednosti 3,2 miliona eura, realizuju aktivnosti u oblastima zaštite životne sredine, turizma i zapošljavanja. Drugi poziv za dostavljanje predloga projekata u okviru ovog programa, vrijednosti 2,89 miliona eura, objavljen je 26. februara 2019. godine i zatvoren 27. maja 2019. godine. U toku je proces ocjenjivanja projektnih prijedloga, dok se ugovaranje projekata očekuje u II kvartalu 2020. godine. Finansijski sporazum za 2018. godinu potpisan je od strane Crne Gore 13. novembra 2019. godine.

Kroz Prvi poziv **programa prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina – Crna Gora** trenutno se sprovodi jedan projekat ukupne vrijednosti 459.776 eura, dok su preostala dva projekta iz ovog poziva završena. Projekti su se sprovodili u oblastima promocije zapošljavanja, mobilnosti radne snage, socijalne i kulturne inkluzije, unapređenja turizma i kulturne i prirodne baštine. Drugi poziv za dostavljanje predloga projekata objavljen je 7. decembra 2018. godine i zatvoren 25. januara 2019. godine, s ukupnim iznosom raspoloživih sredstava od gotovo 4,4 miliona eura. U okviru ovog poziva odobreno je 11 projekata, dok je do sada ugovoreno 5 projekata ukupne vrijednosti 2,36 miliona eura. Projekti u okviru ovog poziva treba da doprinesu boljem upravljanju i energetske efikasnosti lokalnih vodovodnih sistema, sistema otpadnih voda i čvrstog otpada i zaštiti životne sredine, kao i poboljšanju kvaliteta i raznolikosti turističke ponude koja počiva na prirodnoj i kulturnoj baštini. Finansijski sporazum za 2018. godinu je potpisan od strane Crne Gore 25. novembra 2019. godine.

Kada je riječ o **programu prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo**, u toku je sprovođenje 7 projekata ukupne vrijednosti 2,3 miliona eura koji su ugovoreni u okviru Prvog poziva, a koji realizuju aktivnosti u oblastima zapošljavanja u poljoprivredi, zaštite životne sredine, te turizma. Drugi poziv za dostavljanje predloga projekata vrijednosti 2,04 miliona eura objavljen je 15. januara 2019. godine i zatvoren 15. aprila 2019. godine. U toku je proces ocjenjivanja dostavljenih projektnih prijedloga, dok se ugovaranje projekata očekuje se u II kvartalu 2020. godine. Finansijski sporazum za 2018. godinu potpisan je od strane Crne Gore 11. novembra 2019. godine.

Tokom 2019. godine je u fazi realizacije bilo devet projekata ukupne vrijednosti 2,2 miliona eura ugovorenih kroz Prvi poziv **programa prekogranične saradnje Srbija – Crna Gora**. Projekti se realizuju u oblastima promocije zapošljavanja i zaštite životne sredine. Od ukupno ugovorenih devet projekata, tokom 2019. godine su uspješno realizovane aktivnosti u okviru osam projekata, dok je sprovođenje jednog projekta otkazano. Drugi poziv za dostavljanje predloga projekata je objavljen 12. septembra i otvoren do 27. decembra 2019. godine. Poziv, za koji je na raspolaganju 3,24 miliona eura, je otvoren za projekte koji će doprinijeti jačanju socijalne i kulturne inkluzije, te unapređenju kapaciteta za korišćenje turističkih potencijala programskog područja.

Tokom 2019. godine je nastavljeno je sprovođenje 32 projekta odobrena u okviru Prvog poziva **Interreg IPA programa prekogranične saradnje za Italiju, Albaniju i Crnu Goru**, čija je ukupna vrijednost 30,5 miliona eura, od čega je za crnogorske organizacije i institucije opredijeljeno 7,34 miliona eura. Odobreno je i ugovoreno 8 tematskih projekata ukupne vrijednosti 40 miliona eura, od čega crnogorskim partnerima pripada 10,5 miliona eura. Projekti obuhvataju realizaciju zajedničkih aktivnosti u oblastima kulturne saradnje, upravljanja i reagovanja u vanrednim situacijama, zdravstvene zaštite, poljoprivrede i ribarstva, unapređenja turističke ponude, bolje povezanosti programskog područja i jačanja konkurentnosti malih i srednjih preduzeća. Objavljen je Drugi ciljani poziv, koji je bio otvoren od 4. aprila do 20. juna 2019. godine. Putem Elektronskog monitoring sistema (eMS) podnijeto je 113 aplikacija, od čega su 93 aplikacije prošle administrativnu provjeru. Konačna odluka o odobrenim projektima očekuje se do kraja 2019. godine.

Kada je u pitanju **Interreg IPA program prekogranične saradnje za Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu i Crnu Goru**, završen je postupak ocjene i odabira projektnih predloga dostavljenih u okviru Drugog poziva, koji je bio otvoren od 19. septembra do 21. decembra 2018. godine. Zajednički odbor za nadgledanje ovog programa je na sastanku u Sarajevu 29-30. oktobra odobrio finansiranje 30 projekata, u kojima učestvuje ukupno 37 partnera iz Crne Gore, od kojih njih 6 ima ulogu vodećeg partnera, vrijednosti za crnogorske partnere 8,6 miliona eura.

U okviru **Mediterranskog transnacionalnog programa 2014-2020 (MED)** tokom 2019. godine bila su otvorena tri poziva, i to za modularne, horizontalne i strateške projekte. Na sastanku Odbora za nadgledanje, održanom u Atini 22. oktobra 2019. godine, odobreno je 13 projekata Trećeg poziva za modularne i 8 projekata Drugog poziva za horizontalne projekte. Crnogorski partneri učestvuju u 3 modularna i 2 horizontalna projekta, a za njihove aktivnosti je opredijeljeno oko 695 hiljada eura. Projekti se sprovode u okviru prioritetnih osa 1 – Inovacije i Plavi rast i 3 – Zaštita životne sredine. U okviru prioritetne oblasti 4 – Unapređenje upravljanja na Mediteranu PANORAMED, usvojena su četiri strateška projekta, koji će se baviti temama pomorskog nadzora i održivosti obalnog i pomorskog turizma. U projektima učestvuju i crnogorske institucije, a sredstva za njihovo sprovođenje iznose oko 254 hiljade eura.

Kada je riječ o strateškom projektu *Prioritet 4 - Jačanje upravljanja u oblasti Mediterana PANORAMED*, tokom 2019. godine Kancelarija za evropske integracije, sa institucijama

ostalim zemalja partnera, nastavila je učešće u pripremi Poziva za podnošenje strateških projekata u okviru ovog projekta. U aprilu 2019. godine raspisan je poziv za prijavljivanje strateških projekata, na kojem su crnogorske institucije aplicirale kao partneri u četiri strateška projekta:

- U okviru radnog paketa Obalni i pomorski turizam: Ministarstvo održivog razvoja i turizma na projektu *Oснаživanje principa pametnog turizma na Mediteranu (SMART MED)* i Nacionalna turistička organizacija na projektu *Ka održivom turizmu na mediteranu (BEST MED)*.
- U okviru radnog paketa Pomorski nadzor: Ministarstvo saobraćaja¹, na projektu *Strateško upravljanje Mediteranom u oblasti pomorskog nadzora i sigurnosti (MED OSMoSIS)* i Institut za biologiju mora na projektu *Dijeljenje dobrih praksi i unapređenje spremnosti za rješavanje prijetnji po životnu sredinu na Mediteranu (SHAREMED)*.

U cilju efikasnijeg nastavka rada na projektu PANORAMED, formirane su Operativne grupe za definisanje budućih politika u oblastima Obalnog i pomorskog turizam, Pomorskog nadzora i Inovacija. Crna Gora je prepoznata kao učesnik u operativnoj grupi za Pomorski nadzor.

Kada je riječ o **Dunavskom transnacionalnom programu**, u toku je postupak ocjenjivanja predloga projekata podnesenih u okviru Trećeg poziva, koji je zatvoren 8. marta 2019. godine. Očekuje se da će konačna lista odobrenih projekata biti usvojena u maju 2020. godine. Pored toga, tokom 2019. godine završena je realizacija 8 projekata odobrenih u okviru Prvog poziva u kojima su učestvovali crnogorski partneri, dok se trenutno u Crnoj Gori sprovode 2 projekta iz Drugog poziva. Ukupan budžet navedenih projekata iznosi oko 893 hiljade eura.

U okviru **Jadransko-jonskog transnacionalni program (ADRION)**, crnogorski partneri trenutno učestvuju u sprovođenju 15 projekata odobrenih u okviru Prvog poziva, i za njihove aktivnosti je kroz ove projekte opredijeljeno 1,6 miliona eura. Projekti se sprovode u oblastima zaštite životne sredine, unapređenja sistema pomorskog saobraćaja i očuvanja prirodnog i kulturnog nasljeđa. Takođe, u Tivtu je 17. i 18. jula 2019. godine održan XII sastanak Odbora za nadgledanje, na kome je usvojena lista od 22 projekta odobrena za finansiranje u okviru Drugog poziva za Prioritetnu oblast 2 – Održivi region, čija ukupna vrijednost iznosi 33,3 miliona eura EU doprinosa. Među odabranim partnerima nalazi se 13 crnogorskih institucija, koje učestvuju u 11 odobrenih projekata, a ukupan iznos dobijenih sredstava za crnogorske partnere iznosi 1,59 miliona eura. Rok za podnošenje predloga projekata u okviru Trećeg poziva za Prioritetnu oblast 1 (Inovativan region) trajao je do 12. septembra 2019. godine, odnosno do 13. septembra 2019. godine za Prioritetnu oblast 3 (Povezan region). U toku je postupak procjene prihvatljivosti i kvaliteta projektnih predloga podnesenih u okviru ovog poziva.

¹ Uprava pomorske sigurnosti je u međuvremenu postala samostalan organ u odnosu na Ministarstvo saobraćaja, tako da je kao partner u projektu ostalo Ministarstvo saobraćaja.

4. Makro-regionalne strategije EU

4.1. Strategija Evropske unije za Jadransko-jonski region i strateški projekat *Jedinica za podršku upravljanju Strategijom Evropske unije za jadransko-jonski region - Facility Point*

Kancelarija za evropske integracije tokom 2019. godine nastavila je kontinuiranu koordinaciju i praćenje sprovođenja Strategije Evropske unije za Jadransko-jonski region (EUSAIR), na nacionalnom nivou. U saradnji sa ministarstvima nadležnim za tematske oblasti EUSAIR-a, a koja su uključena u proces sprovođenja Strategije, realizovane su značajne aktivnosti u pogledu EUSAIR-a. Tokom ove godine održane su redovne konsultacije i sastanci Radne grupe za sprovođenje Strategije Evropske unije za Jadransko-jonski region, a sve u cilju blagovremene pripreme za realizaciju aktivnosti koje su od značaja za ovu makro-regionalnu strategiju.

U prvoj polovini 2019. godine, Crna Gora je završila jednogodišnje predsjedavanje EUSAIR-om, kao prva predsjedavajuća zemlja koja nije članica Evropske unije. Predsjedavanje je završeno i obilježeno na IV EUSAIR Forumu održanom 7-8. maja 2019. u Budvi. Crna Gora je otišla korak dalje i pristupila organizaciji ovog skupa zajedno s Privrednom komorom Crne Gore, te je pomenuti Forum organizovan zajedno s Drugim forumom privrednih komora, gradova i univerziteta jadransko-jonske regije, a što je dodatno obezbijedilo znatno veću posjećenost i prisustvo većeg broja zainteresovanih strana. Predsjedavanje EUSAIR-om od velike je važnosti za našu zemlju i sve uključene institucije, imajući u vidu da EUSAIR služi kao jedan od važnih mehanizama podrške procesu pristupanja Evropskoj uniji. Aktivno učešće Crne Gore i realizacija svih aktivnosti doprinijelo je vidljivosti naše države i ukazalo na posvećenosti u ispunjavanju ciljeva Strategije.

U cilju inkorporiranja predloženih makro-regionalnih prioriteta, održane su nacionalne konsultacije u vezi s prioritetima koji su predloženi od strane EUSAIR tematskih radnih grupa, a radi uključivanja u najvažnija programska dokumenta za finansijsku perspektivu 2021-2027.

Kao četvrti prioritet Jadransko-jonskog transnacionalnog programa (ADRION) Kancelarija za evropske integracije, kao korisnik i projektni partner, kontinuirano sprovodi strateški projekat „Jedinica za podršku – Podrška upravljanju Strategijom Evropske unije za Jadransko-jonski region (EUSAIR)- Facility Point”. Kroz sprovođenje ovog projekta obezbijedena je značajna i kontinuirana podrška sprovođenja EUSAIR-a i to u pogledu tehničke, organizacione i finansijske pomoći.

4.2. Strategija Evropske unije za Dunavski region

Kancelarija za evropske integracije koordinira učešće Crne Gore u Strategiji EU za Dunavski region (EUSDR), kao platforme za saradnju i prihvatanje tekovina EU od strane zemalja kandidata. Strategija definiše 12 prioriteta u okviru kojih se

realizuju projekti i za koje su određene zemlje – koordinatori (po dvije zemlje za svaku oblast).

5. IPA III (2021-2027)

Kancelarija za evropske integracije je tokom 2019. godine, u okviru redovne komunikacije sa nadležnim službama Evropske komisije, inicirala i dijalog o nastavku finansijske podrške Evropske unije Crnoj Gori tokom perioda 2021-2027, odnosno kroz Ipu III.

Iako su zvanično dostupne informacije u vezi sa Ipu III još uvijek ograničene, najavljeno je da se više neće primjenjivati princip fiksnih alokacija po državama, kao što je to bila praksa u prethodnim perspektivama IPA I i IPA II. Ključni kriterijumi za dobijanje finansijske podrške će biti relevantnost i zrelost predloženih projekata, a sve u cilju pripreme država za buduće korišćenje Evropskih strukturnih i investicionih fondova. Ovakav pristup će zahtijevati dodatni angažman i jačanje kapaciteta cjelokupne IPA strukture, kako bi ispunili kriterijume koje će Evropska komisija definisati.

Kada je u pitanju Višegodišnji finansijski okvir EU, i dalje su u toku pregovori između Evropske komisije, Evropskog savjeta i Evropskog parlamenta o ukupnom budžetu EU tokom perioda 2021-2027, uključujući i budžet za Ipu III. U skladu sa najavama Evropske komisije, prvi nacrti ključnih strateških dokumenata i detaljnijih pravila za Ipu III biće dostavljeni državama korisnicama IPA podrške tokom 2020. godine. U vezi sa strateškim okvirom, glavni strateški dokument će biti *IPA programski okvir*, koji će objedinjavati priorite svih država u svakoj od pet oblasti politika (tzv. *windows*). Planirane oblasti politika će se odnositi na:

1. Vladavinu prava, temeljna prava i demokratiju;
2. Dobro upravljanje, usklađivanje sa pravnom tekovinom, strateško komuniciranje i dobrosusjedske odnose;
3. Zelenu agendu i održivo povezivanje;
4. Konkurentnost i inkluzivni rast;
5. Teritorijalnu i prekograničnu saradnja.

Na osnovu IPA programskog okvira, države će pripremiti dodatni planski dokument za svaki od pet „prozora“, kojim će planirati podršku u okviru Ipe - *strateški odgovor*. Dokument će predstavljati osnov za programiranje Ipe i u planu je da bude ažuriran sredinom programskog perioda.

Kancelarija za evropske integracije će, u skladu s daljom dinamikom aktivnosti koju bude odredila Evropska komisija, nastaviti koordinaciju neophodnih pripremnih aktivnosti za korišćenje Ipe III na nacionalnom nivou.

Prilog 1 – *Javni događaji/sastanci/treninzi organizovani u okviru programa prekogranične i transnacionalne saradnje i makroregionalnih strategija tokom 2019. godine*

1) Program prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija:

- Svečana konferencija povodom objave Drugog poziva Programa, 18. marta u Podgorici;
- Info dan, 2. aprila u Plavu;
- Info dan, 3. aprila u Baru;
- Info dan, 4. aprila u Skadru;
- Info dan, 5. aprila u Lješū;
- Obuka za potencijalne korisnike "Upravljanje projektnim ciklusom", u Skadru 9-11. oktobra, i u Ulcinju 16-18. oktobra.

2) Program prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina – Crna Gora:

- Trening na temu "Pisanje predloga pune aplikacione forme za EU fondove", 23 -24. maja u Sarajevu;
- Trening na temu „Komunikacija i izvještavanje“, 18-19. juna u Sarajevu;
- Info dan, 18. jula na Źabljaku;
- Info dan, 19. jula u Tivtu;
- Sastanak Zajedničkog odbora za nadgledanje, 30. jula u Sarajevu.

3) Program prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo:

- Info dan i forum za uspostavljanje projektnih partnerstava, 11. januara u Podgorici;
- Svečana konferencija povodom objave Drugog poziva Programa, 29. januara u Prištini;
- Tehnički sastanak operativnih struktura Programa, 31. januara u Budvi;
- Info dan, 26. februara u Źakovici;
- Info dan, 27. februara u Peći;
- Info dan, 28. februara u Kolašinu;
- Info dan, 1. marta u Ulcinju;
- Obuka za potencijalne korisnike "Upravljanje projektnim ciklusom", u Peći od 23. do 25. oktobra, i u Bijelom Polju od 30. oktobra do 1. novembra.

4) Program prekogranične saradnje Srbija – Crna Gora:

- Implementaciona radionica za korisnike grantova iz Prvog poziva, 17-18. aprila u Novoj Varoši;
- Svečana konferencija povodom ugovaranja projekata, 16. maja u Podgorici;
- Konferencija povodom objave Drugog poziva i informativna sesija, 16. septembra u Podgorici;
- Informativna sesija povodom objave drugog poziva, 18. septembra u Bijelom Polju;
- Forum za podsticanje projektnih partnerstava i informativna sesija povodom objave drugog poziva, 2. oktobra u Priboju;
- Informativna sesija povodom objave Drugog poziva, 4. oktobra u Sjenici.

5) INTERREG-IPA program prekogranične saradnje za Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu i Crnu Goru:

- Konsultativni sastanci sa crnogorskim korisnicima Prvog poziva, 1. do 22. aprila;
- Tehnički sastanak programskih tijela, 6. juna u Zagrebu;
- Obilježavanje Dana evropske saradnje u BiH, 18. oktobra u Banja Luci;
- Obilježavanje Evropskog dana saradnje u Crnoj Gori na temu „Europe is you“ - Evropa si ti, 30. septembra u Podgorici.

6) INTERREG-IPA program prekogranične saradnje za Italiju, Albaniju i Crnu Goru:

- Sastanak korisnika Prvog poziva sa predstavnicima Zajedničkog sekretarijata 22. januara u Podgorici;
- Radionica za potencijalne korisnike u okviru Drugog poziva, 22. januara u Podgorici;
- Radionica na temu pisanja projektne aplikacije, 18. februara u Nikšiću;
- Radionica na temu pisanja projektne aplikacije, 19. februara u Sutormoru;
- Sastanak Zajedničkog sekretarijata i nacionalnih tijela s partnerima na tematskim projektima, 18. aprila u Podgorici;
- Sastanak Zajedničkog odbora za nadgledanje, 14-15. maja u Molizeu;
- Svečana ceremonija dodjele grantova za tematske projekte, 4. jula u Podgorici;
- Implementacioni seminar za korisnike tematskih projekata, 1. oktobra u Podgorici.

7) Mediterranski transnacionalni program/projekat PANORAMED:

- Konsultativni sastanci i posjete projektima Inherit i Compose, 24. juna u Podgorici;
- Konsultativni sastanci i posjete Creainnovation i Odeon 25. juna u Podgorici;
- Konsultativni sastanak i posjeta projektu Enernetmob 26. juna u Baru;
- Konsultativni sastanci i posjete projektima Sumport i Innobluegrowth 27. juna u Kotoru;
- Konsultativni sastanak i posjeta projektu Enernetmob 28. juna u Herceg Novog;
- Sastanak Nadglednog odbora, u Solunu 8. marta, u Marseju 11. jula i u Atini 22-23. oktobra;
- Seminar za aplikante, u Marseju, 4. aprila;
- Prvi sastanak tematske radne grupe Inovacije, u Ljubljani 8-9. maja;
- Peti sastanak Upravnog odbora projekta, u Sarajevu 11-13. juna;
- Sastanak koordinatora zemalja projekta PANORAMED i vanredni sastanak Upravnog odbora, u Marseju, 10 -11. septembra;
- Inovacioni kamp, u okviru radnog paketa inovacije, u Barseloni, 17-18. oktobra;
- Drugi sastanak operativne grupe za Pomorski nadzor, održanom u Parizu 22. novembra.

8) Jadransko-jonski transnacionalni program (ADRION):

- Godišnji događaj ADRION programa, 6. maja u Budvi;
- Info dan povodom objave Trećeg poziva za dostavljanje predloga projekata u okviru Prioritetne oblasti 1 (Inovativan region) i 3 (Povezan region), 10. juna u Podgorici;
- U okviru Evropskog dana saradnje posjeta Lipskoj pećini, 1. oktobra na Cetinju;

- Sastanak Nadglednog odbora 18-19. februara u Briselu, 10-11. aprila u Podgorici i 17-18. jula u Tivtu, 11. decembra u Rimu.

9) Strategija Evropske unije za Jadransko-jonski region (EUSAIR)

- Sastanak Nadzorne grupe za strateški projekat „Jedinica za podršku – Podrška upravljanju Strategijom Evropske unije za Jadransko-jonski region (EUSAIR)- Facility Point”, Tirana, 6-7. februar;
- Seminar Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj „Međusektorsko upravljanje Strategijom Evropske unije za Jadransko-jonski region”, Brisel, 19. februar;
- Deveti sastanak Upravnog odbora Strategije Evropske unije za Jadransko-jonski region, Brisel, 20-21. februar;
- Sastanak visokih službenika za makro-regionalne strategije Evropske unije, Brisel, 22. februar;
- Sastanku EUSAIR Tematske radne grupe za Treći stub-Kvalitet životne sredine, Zagreb, 13-14. mart;
- Sastanak EUSAIR Tematske radne grupe za Četvrti stub – Održivi turizam, Podgorica, 4-5. april;
- Sastanak EUSAIR Tematske radne grupe za Prvi stub – Plavi rast, Atina, 11-12. april;
- Sastanak EUSAIR Tematske radne grupe za Drugi stub – Povezivanje regije, Rim, 11-12. april;
- Radionica za mlade novinare, Budva, 6. maj;
- Seminar Jadransko-jonske mreže univerziteta, gradova, regija i privrednih komora (AI NUREC), Promovisanje fondova i programa Evropske unije u oblasti industrijske tranzicije i preduzetništva u okviru Strategije pametne specijalizacije, Budva, 6. maj;
- Info dan, “ERASMUS za mlade preduzetnike”, Budva, 6. maj;
- Seminar, Kulturne rute Savjeta Evrope kao sredstvo za promociju kulturnog turizma u Jadransko-jonskoj regiji, Budva, 6. maj;
- IV Forum Strategije Evropske unije za Jadransko-jonski region i Drugi forum privrednih komora, gradova i univerziteta Jadransko-jonske regije, Budva, 7-8. maj;
- Sastanak Nadzorne grupe za strateški projekat „Jedinica za podršku – Podrška upravljanju Strategijom Evropske unije za Jadransko-jonski region (EUSAIR)- Facility Point”, Venecija, 21-22. maj;
- Forum Inicijative tri mora, Ljubljana, 6. jun;
- Sastanak nacionalnih koordinatora Strategije EU za Jadransko-jonski region i predstavnika programskih tijela, Portorož, 17. septembar;
- Radionica „Komunikacione vještine u okviru EUSAIR-a”, Portorož, 18. septembar;
- Deseti sastanku Upravnog odbora Strategije Evropske unije za Jadransko-jonski region (EUSAIR UO), Beograd, 21-22. oktobar;
- Sastanak EUSAIR Tematske radne grupe za Prvi stub – Plavi rast, Tivat, 14-15. novembar.
- Sastanak EUSAIR Tematske radne grupe za Drugi stub – Povezivanje regije, Beograd, 19-20. novembar;
- Sastanak EUSAIR Tematske radne grupe za Četvrti stub – Održivi turizam, Bari, 20-21. novembar;

- Seminar „Perspektiva Jadransko-jonske strategije u oblasti turizma“, Bari, 21 novembar;
- Sastanak Nadzorne grupe za strateški projekat „Jedinica za podršku – Podrška upravljanju Strategijom Evropske unije za Jadransko-jonski region (EUSAIR)-Facility Point“, Beograd, 2-3. decembar.

10) Strategija Evropske unije za Dunavski region

- Sastanci EUSDR nacionalnih koordinatora, Bukurešt, 23. i 24. maj i Zagreb 21. i 22. novembar;
- VIII Godišnji EUSDR forum, Bukurešt, 27. i 28. jun;
- Radionica za nacionalne koordinate i koordinate prioriternih oblasti u vezi revizije Akcionog plana za sprovođenje Strategije Evropske unije za Dunavski region (EUSDR), Beč, 24. septembar;
- Sastanak Upravljačke grupe Prioritetne oblasti 10 Strategije Evropske Unije za Dunavski region (Institucionalni kapaciteti i saradnja), Podgorica, 12. novembar.